

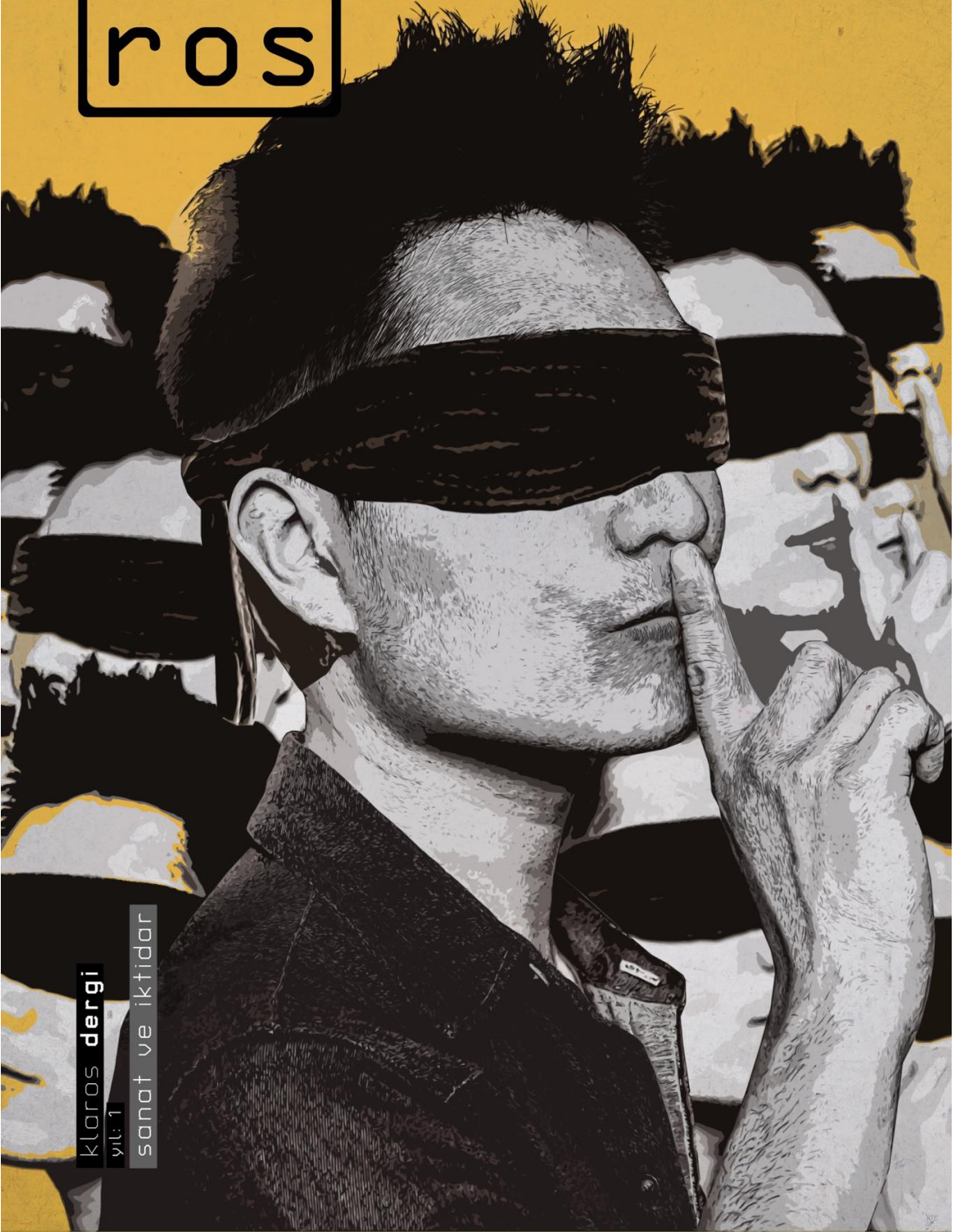
klaros

/sanat ve iktidar

/niels hav

"hakikatin örtbas edildiği yerde önce şairler hapsedilir."

/ dip klaros'ta

klaros dergi

yıl: 1

sanat ve iktidar

içimdeki yıldızlı gök, üstümdeki ahlak yasası

isil ezgi celik | isilezgelicelik.com

Kant'tan beri çok şey değişti. Hala değişmiyormuş gibi görünen şeyler de var tabii. İktidar mücadelesi mesela. Ya da Nietzsche'nin kavramlarıyla iyinin ve kötünün ötesinde bir güç istenci. Spinoza iyi ve kötüyü şeylerin nitelikleri olarak değil yaşam üzerinde güç uygulayan ilişki biçimleri olarak tanımlar. Bir canlının yaşam gücünü arttıran ilişkiler, bağlar, karşılaşmalar o canlı için iyi, yaşam gücünü azaltanlar ise kötüdür. Hiçbir şey kendinde iyi ya da kötü değildir; şeylerin iyiliği kötülüğü canlılığa etkileri bağlamında sürekli yeniden belirlenir. Buradan yola çıkan Spinoza için bir insan ancak yaşam gücünü arttıracak ilişkiler ve karşılaşmalar örgütleyebildiği ölçüde iyi ve özgürdür. Yani Spinoza için iyi ve kötü gibi özgürlük de etiğin kısmi alanında tanımlanır, ahlakın genel geçer alanında değil. Benzer biçimde Nietzsche de tarihle biçimlenmiş, tarih içinde farklı anlamlar kazanmış ahlaki yargıların ötesinde estetikle iç içe geçmiş yeni bir etik tasarlar. Nietzsche için dünya kendinde anlamsızdır. İnsan anlam yaratır, ve anlamsız bir dünyaya anlam verir. Nietzsche'ye göre anlamsız bir dünyaya anlam verme edimi insanı süren güç istencinin bir dışavurumdur ve sanatın temelini oluşturur. Din, ahlak, bilim tüm bunlar insanın sanat yani güç istencinin ürünleri, farklı farklı görünümleridir. Güç istenci, popüler ifadesiyle iktidar mücadelesi, Nietzsche için yaşamın ve insanın yaratıcı gücüdür. Dolayısıyla iyi ve kötünün tarihsel anlamlarını bir kenara atıp her ne yaşıyorsak yaşıyalım yoğunluğuna ve coşkuyla yaşamayı salık verir Nietzsche ve böylece etiği, yani nasıl yaşayacağımız sorusunun açtığı alanı, estetiğin, yani duygulanımların, alanında tanımlar. Yoğunluğuna yaşamak için de kaderini sevmeyi (amor fati) önerir. şüphesiz Nietzsche'nin kaderini sevmekle kast ettiği edilgen, olan bitene maruz kalan, çileci bir ahlak değildir. Kaderini sevmek öznenin olmakta olana aktif katılımını, olmakta olana özgürce ve varlığını güçlendirecek şekilde yeniden değer verilişini ifade eder. Yaşama atılmış bir sürgün gibi yaşamak yerine yaşama coşkuyla atılmaya, Spinoza'nın terimleriyle canlılığın gücünü arttırmaya yönelik estetik-etik bir çağrıdır. Bizde gerçekteşen olayı genel geçer iyinin ve kötünün ötesinde yoğunluğuyla ve coşkuyla yaşamak ya da Deleuze'un ifadesiyle bizde

gerçekleşen olayı her ne olursa olsun layıkıyla yaşamaktır kaderini sevmek. Nietzsche'nin ve Deleuze'ün yaşam felsefeleri iktidar (güç) mücadelesini estetiğin alanında yaşam gücünü arttırma yönelimi olarak anlar. Etik, yaşamı her biçimiyle onaylamanın ve özgürlüğün yani kendi değerlerini yaratmanın estetiğidir artık.

Kapitalist dünyada arzu kapitalin yönünde akıyor. Kapitalizm insanlığı basmakalıp değerlerden kurtarıırken serbest bırakılan tüm enerji ve arzuyu kapitale indirgeyip para olarak yeniden kodluyor. Marx kapitalizmin bu hem özgürleştirici hem de indirgeyici yönünü görmüştü. Nietzsche ise arzunun ve güç istencinin yeryüzünde köle ahlakına boyun eğmekte olduğunu gördü. Güçlüler değer yaratır, varlıklarına ve yaşamlarına anlam verir. Onlar yaşamın coşku dolu efendileridir. Değer yaratmaktan aciz olanlar yani zayıflar ise kendi değerlerini yaratma ve yaşamı anlamlandırma özgürlüğüne sahip olmadıkları için köledir. Köleler değer yaratma gücüne sahip olan efendilere ve onların coşkusuna hınç duyar, onların değerlerini yok etmeyi arzular. Nietzsche kendi değerini yaratma gücünden yoksun, kendisini ancak ötekine, efendilere karşıtlığıyla tanımlayabilen hınç ve intikam ahlakını köle ahlakı olarak tanımlar. Hegel'in efendi-köle diyalektiği ve efendi ve kölenin tarih içinde nasıl sürekli birbirinin yerine geçtiği düşünülürse Nietzsche'nin insanın yaratıcı güçlerinin ve yaşamın yaratıcı gücü olan güç istencinin yüzyıllardır köle ahlakının mutlak iktidarı altında baskılanmakta olduğuna dair veryansını daha da net duyulur. Nietzsche geleceğin felsefesini güç istencine ve yaşamın üretken ve çoğulcu güçlerine ket vuran iktidar biçimlerini baş aşağı etmeye çağırır. Bu çağrının çağdaş dünyada en somut karşılıklarından biri şüphesiz Deleuze'ün Kant'ı aratmayacak kadar zengin yeni kavramlar üreten ilişkiel ontolojisidir. Deleuze'e göre dünya algılanışlarından ibarettir ve felsefe ve sanat algı biçimleri dolayısıyla yeni dünyalar yaratan edimlerdir. Felsefe kavramların, sanatsa duygulanımların alanında algı biçimleri yaratır. Deleuze arzuyu indirgeyip baskılayan statik iktidarlara karşı yeni sözcükler ve yeni kavramlar üreten göçebe bir direniş modeli önerir. Kapitalizmin dinamiklerinden biri yersizyurtsuzlaştırma, şeyleri bağlamlarından koparıp para olarak kodlayarak serbest dolaşıma sokmaktır. Ancak Deleuze kapitalizmin yersizyurtsuzlaştırma dinamiğinin açtığı ve anlam kodları çözülen şeylere farklı anlamlar vermemizi mümkün kılan alanı işaret eder. Deleuze kapitalin değerlerine kapitalin sözcükleriyle yani kapitalin yarattığı dünyada karşı çıkmak yerine yeni sözcükler, yeni algı biçimleri, yeni değerler yani yeni dünyalar yaratmayı önerir. Yersizyurtsuzlaşmayı içselleştirmeyi ve göçebeliği bir yaşayış biçimi değil bir düşünüş ve

direnif biçimi olarak görmeyi önerir. Merkezi ele geçirmif iktidar makinesinin çevresinde sürekli yer değiftiren, ayrılan, tekrar farklı biçimlerde birleşen göçebe topluluklar örgütleyerek direnmeyi önerir. Bu direniş, iktidarı Nietzsche'nin anladığı gibi bir güç yani yaratım istenci değil de çoğulcu arzuyu ve yaşamı baskılayan bir araç olarak gören her tür statik iktidara karşıdır. İçine doğduğu ideoloji tarafından şekillendirilen öznenin kendinin ötesinde bir özne yaratma ve içine doğduğu ideolojinin ötesinde değerler yaratma edimidir artık direniş. Etik ve politikanın estetiğinin yani sanatın alanında yeniden tanımlandığı bir direniş.

Platon sanat ve politikayı aynı şeyin farklı görünümüleri olarak gördü. Sanatı Devlet'in dışına sürmesinin nedeni şüphesiz biraz da hatta belki çokça onu kendi politik projesine bir tehdit olarak algılamasıydı. Politika algı yaratır. Sanat algı yaratır. Bugün sanat baskıcı iktidarın iktidarını koruması için bir araç olmanın ötesinde iktidarın yani gücün serbest bırakılmasını ve özgürce anlam yaratmayı talep eden bir hareket alanını işaret ediyor. Yeni bir düşünce, yeni bir yaşam vaadediyor. Bugün sanatın vadettiğı düşünce göçebe, yaşam özgür. Yani düşünmeye alıştırıldığımız ve inandırıldığımız gibi şurada ya da burada sabitlenmiş statik bir yaşam biçimi yani tarih içinde tekrar tekrar yanıtlanmış bir soruya yeni bir yanıt değil. Bugün akışkan, belli-belirsiz, hareket halinde, kaygan, değişken özgürlük gibi yaşam da. Felsefe ve sanat bize akışın ve belirsizliğin dünyasında yönümüzü bulmamız için yeni kavramlar ve uygulamalar sunuyor. Haliyle Nietzsche ve Deleuze'ün ileri sürdüğü gibi bugün tüm mesele varlığı bir sanat eseri olarak yaşamak, etik ve politikayı sanatın yaratıcı alanında tanımlamaktır. Bugün tüm mesele insanın yaratıcı güçlerini şu ya da bu ahlakla baskılayıp uyutan iktidarlara karşı insanın sanat yani yaratma yani yaşam istencinin uyanışını örgütlemek, yeni sözcükler, yeni değerler üretmektir. Bugün tüm mesele merkezlessiz, yönsüz, dinamik, çoğulcu ve göçebe bir yaşamı coşkuyla kaşılamak, sanatın iktidar mücadelesine katılmaktır.